

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

BUĎ
IN PĚSTOUN

PŘÍPRAVA K PŘIJETÍ DÍTĚTE DO RODINY PŘÍPRAVA DĚTÍ

DĚTSKÁ PŘÍRUČKA

předškolní věk a mladší školní věk (5–11 let)

pro

.....
(jméno a příjmení dítěte)

Autoři:

Mgr. Johana Mertová

Mgr. et Mgr. Alena Svobodová

Ilustrátorka: Bc. Veronika Šiklová

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

První vydání 2015 v rámci projektu „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“

Aktualizované vydání 2025 v rámci projektu „Standardizace procesu zabezpečení náhradní rodinné péče o děti“

Účelová neperiodická publikace

Ahoj,

jmenuji se (jméno, příjmení); když budeš chtít, můžeš mě oslovovat křestním jménem a tykat mi. Pracuji v oblasti náhradní rodinné péče.

Kontakt na mě je (telefon či e-mail):

Jsem lektor kurzu přípravy zájemců o náhradní rodinnou péči – o osvojení, pěstounskou péči nebo pěstounskou péči na přechodnou dobu. Mým úkolem je pomoci Tvé rodině, zejména Tvým rodičům ale i všem, kdo ve vaší rodině žijí, se rozhodnout, zda se stanete náhradní rodinou.

Pokud bys mi chtěl/a něco sdělit nebo se na cokoli zeptat, určitě k tomu budeš mít příležitost, a to buď v rámci mé návštěvy ve vaší rodině nebo mi klidně zavolej či napiš.

I já se tě budu hodně ptát. Například chci vědět, jak se ti líbí nápad Tvých rodičů stát se náhradní rodinou. Zajímá mě, co se Ti u vás doma líbí, jaká je vaše rodina a co může novému dítěti přinést.

Pokud k vám přijde další dítě, hodně se toho ve Tvém životě změní. Rodiče na Tebe budou mít o něco méně času. Budeš se muset s novým dítětem dělit o svoje věci. Doma budete potřebovat změnit některá pravidla. Zažiješ, že Tvoji rodinu bude vnímat jinak vaše okolí. Věřím, že díky přípravě nebudeš z těchto věcí zaskočen/a a dozvíš se ještě mnoho zajímavého z oblasti náhradního rodičovství.

Na setkání s Tebou se těší:

.....

(podpis lektora)

Obsah příručky

1. Proč příprava?	5
2. Formy náhradní rodinné péče	6
3. Cesta vaší rodiny k dítěti	10
4. Zprostředkování náhradní rodinné péče	12
5. Dítě a rodina	13
6. Ztráty v životě	17
7. Tajemství	18
8. Pravidla	21
9. Dělení se	24
10. Odlišnost	28
11. Týmová práce	29
12. Má to cenu!	31
Slovníček	34

1. Proč příprava?

Možná tě napadá, proč dostáváš tuhle příručku a proč bys měl být připravován kvůli tomu, že se tví rodiče/rodič rozhodli být osvojiteli nebo pěstouny.

Asi někdy chodíš kupovat s rodiči boty. Nejdříve si je pečlivě zkoušíš. Možná, že ti u toho rodiče dávají různé pokyny: „Projdi se sem, projdi se tam, zahýbej palcem u nohy“, při tom ti mačkají na botu: „Cítíš tohle a tohle?“ a stále dokola opakují: „Netlačí tě ta bota někde?“, a když už jsi z toho chození, mačkání a dotazování celý unavený, tak konečně vítězoslavně zvolají: „Ano, ty bereme!“ A někdy taky po tvém odmítnutí řeknou paní prodavačce: „Tak tyhle nakonec ne.“ A to všechno proto, abyste koupili dobře a nezjistili doma, že tě boty tlačí, špatně ti padnou nebo se ti vůbec, ale vůbec nelíbí. To by se pak boty musely vrátit nebo by skončily doma na dně skříně.

S náhradní rodinnou péčí je to obdobné. Kurz přípravy slouží k tomu „vyzkoušet si“, jaké by to bylo stát se náhradní rodinou. Pokud není možnost si to „vyzkoušet“, mohla by rodina udělat špatné rozhodnutí. Co by se asi stalo s dětmi, kdyby se jejich pěstouni nebo osvojitelé po nějaké době, kdy měli tyto děti v péči, najednou rozhodli, že už je nechtějí? Děti by se musely vrátit zpátky do dětských domovů. Děti ale nejsou boty! Není možné je vrátit, jako by se nic nestalo, a vyměnit je za jiné. Dítě potřebuje jistotu, stabilitu a vztah, který vydrží. Příprava je tedy důležitá nejen pro dospělé, ale hlavně kvůli přijímaným dětem – aby nemusely znovu zažívat zklamání, loučení nebo pocit, že nikam nepatří.

Příprava pro děti se skládá ze skupinové přípravy, kdy se sejdeš s ostatními dětmi, které jsou ve stejné situaci jako ty. Dále pak ze setkání tebe a lektora v rámci návštěvy u vás doma a pak si také budeš o těchto věcech povídat se svými rodiči. Může se stát, že skupinová příprava nakonec nebude. V tomto případě se ti lektor bude o to více věnovat v rámci domácí návštěvy.

Dětská příručka by ti měla pomoci lépe se vyznat v náhradní rodinné péči. Je jenom tvoje – můžeš do ní psát, malovat, podepsat si ji. Příručka ti zůstane i po skončení přípravy.

2. Formy náhradní rodinné péče

Pokud děti z nějakého důvodu nemohou vyrůstat u svých rodičů, přichází v úvahu náhradní rodinná péče. O svěření dětí osvojitelům či pěstounům rozhoduje soud.

Osvojení

Osvojení neboli adopce znamená přijmout dítě za vlastní. Pokud je dítě osvojeno, už v nové rodině zůstává. Z hlediska práva je to hodně podobné, jako když se dítě v rodině narodí. Dítě, které je osvojené, má stejné příjmení jako jeho noví rodiče – osvojitelé. Jeho nová máma a táta chodí na jeho třídní schůzky, podepisují mu žákovskou knížku, chodí s ním na očkování i k zápisu do školy... prostě všechno, co dělají ostatní rodiče (vedle toho, že si s ním taky hrají, mazlí se s ním, dovádějí...). Tím, že je dítě osvojené, automaticky získává i nové babičky, dědečky a celé příbuzenstvo svých nových rodičů. Dítě není v osobním kontaktu se svou vlastní mámou či tátou, ti ani neznají jeho novou adresu. Pokud by ale osvojené dítě chtělo v budoucnu svoje rodiče vidět, tak je to možné (pokud jsou jeho vlastní rodiče naživu, ví se, kde žijí, je to pro osvojené dítě bezpečné). O tom, že je dítě osvojené, by mělo vědět od svých nových rodičů. Nejčastěji se osvojují malé děti.

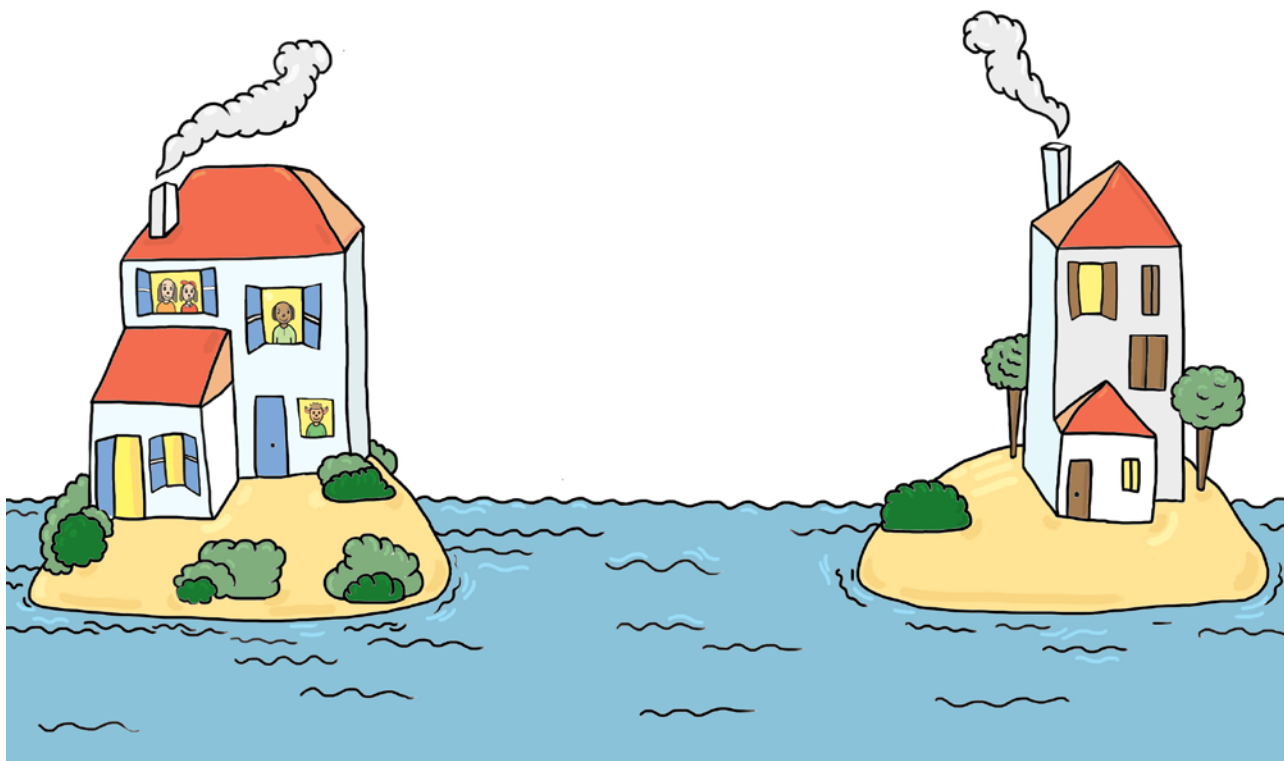
Úkol: Přimaluj do obrázku, co uznáš za vhodné, že na obrázku chybí... (např. sluníčko, mráček, postava do okýnka ...)

Pěstounská péče

Děti v pěstounské péči zpravidla mají a znají své rodiče, kteří se o ně nemohou, neumějí nebo nechťejí starat. Dítěti zůstává příjmení jeho původní rodiny. Jeho náhradní rodiče – pěstouni – se o něj starají a vychovávají ho. Dítě žije u nich v rodině.

Pěstouni mohou rozhodovat o běžných věcech (podepisují domácí úkoly, přihlášku na kroužek atd.). O důležitých věcech dítěte (např. o plánovaných operacích) rozhodují vlastní rodiče. Příbuzní pěstounů se automaticky nestávají příbuznými dětí (tedy alespoň z hlediska zákona ne). Děti, pokud je to možné, mohou být se svými vlastními rodiči v pravidelném kontaktu (telefon, skype, Facebook, návštěva atd.). Dítě se může vrátit do své původní rodiny, pokud se její situace změní. Pokud to ale možné není, děti zůstávají v pěstounské péči až do svých 18 let. Ve skutečnosti i mnohem déle.

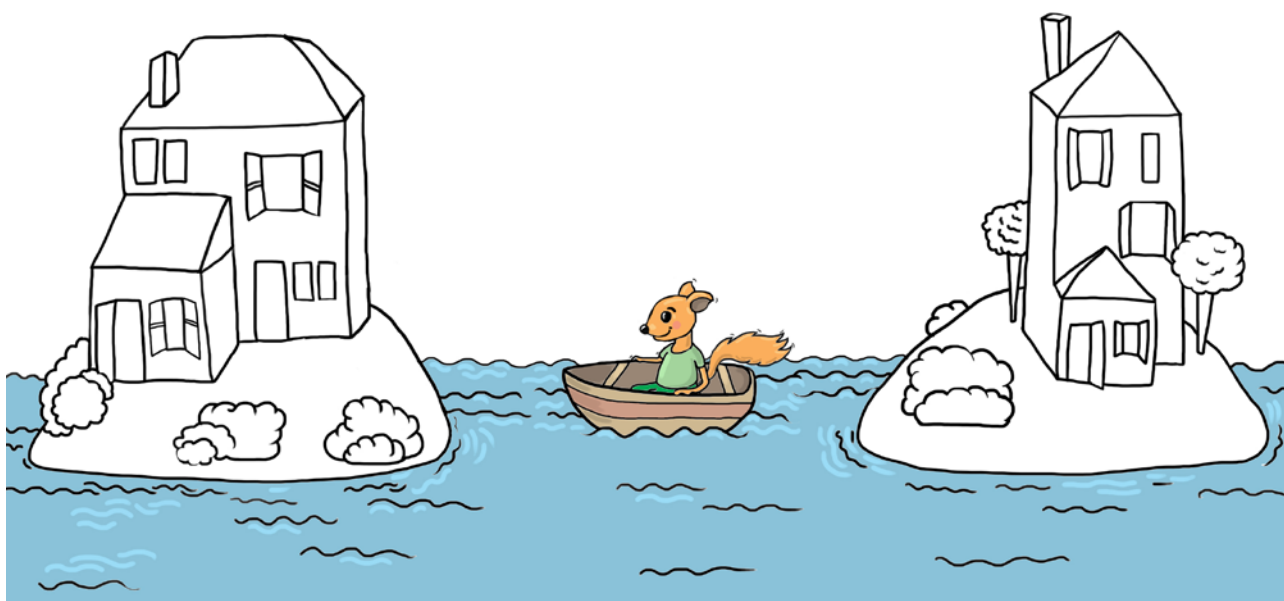
Protože být pěstounskou rodinou není jednoduché, docházejí do ní pravidelně pomocníci – pracovníci doprovázející organizace i městského úřadu. Jejich úkolem je pomoci pěstounům i dětem v pěstounské péči zvládat péči o dítě v náhradní rodinné péči. Pěstounskou péči potřebují všechny děti – děti předškolního věku, starší děti, sourozenci, děti odlišné barvy pleti, děti s nějakým onemocněním.

Úkol: Domaluj do obrázku most mezi domečky, aby se jejich obyvatelé mohli navštěvovat. Na most můžeš namalovat i lidi.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstouni na přechodnou dobu se starají o děti, které po určitou dobu nemohou být ve své vlastní rodině. Na rozdíl od dlouhodobé pěstounské péče je jejich úkolem starat se o dítě nejdéle po dobu jednoho roku (než uběhne jaro, léto, podzim, zima). V průběhu této doby se situace rodiny dítěte buď vyřeší, a to se může vrátit zpět ke svým rodičům nebo příbuzným, nebo dítě odchází do jiné náhradní rodiny, kde už zůstává (osvojitelská či pěstounská rodina). K pěstounům na přechodnou dobu opět docházejí pomocníci – pracovníci doprovázejících organizací, ale také další lidé (například sociální pracovníci městských úřadů), později i noví náhradní rodiče. Pěstouni na přechodnou dobu se mohou takto postarat postupně hned o několik dětí. Pěstounská péče na přechodnou dobu pomáhá všem dětem bez ohledu na věk.

Úkol: Vymaluj obrázek.

Úkol: Zkus odpovědět na následující otázky:

- **Do jaké formy náhradní rodinné péče by tvoje rodina chtěla přijmout dítě?**

.....

- **Myslíš si, že osvojení znamená totéž co adopce?**

.....

- **Může pěstoun chodit do práce?**

.....

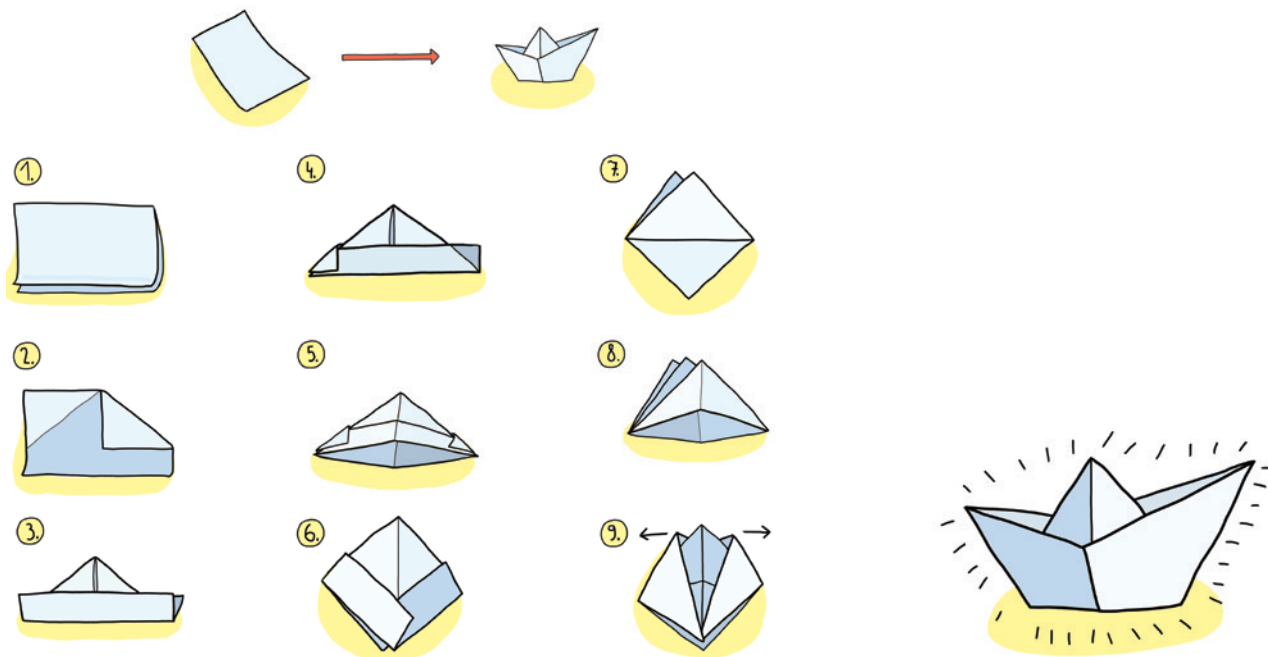
- **Může pěstoun vedle pečování o děti pěstovat i zeleninu či něco jiného?**

.....

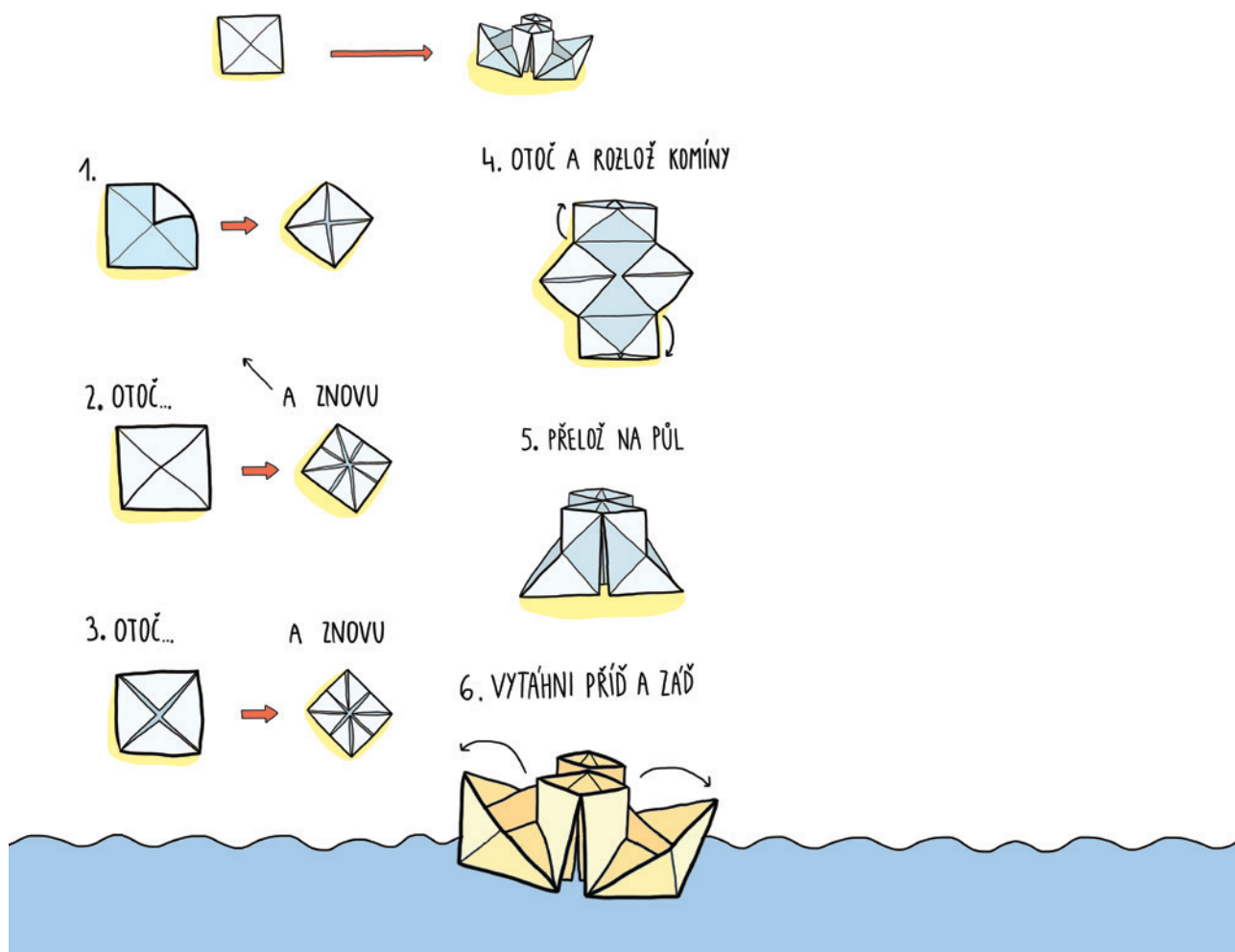
- **Může se stát náhradním rodičem i třeba jen jeden člověk – maminka?**

.....

Návod na výrobu lodiček

Návod na výrobu parníku

3. Cesta vaší rodiny k dítěti

Zkus odpovědět na následující otázky spolu s rodiči nebo s lektorem:

Víš, koho doma prvního napadlo, že se stanete osvojitelskou či pěstounskou rodinou?

Velmi často mají tento nápad první maminky, ty se pak poradí s tatínkem nebo jiným blízkým člověkem v rodině. Nejdříve je třeba zjistit další informace (prostřednictvím knih, internetu, televize, neziskových organizací, městského úřadu, náhradní rodiny), než se podniknou další kroky na cestě za dítětem.

Víš, kde děti, které přicházejí do náhradní rodiny, do té doby žijí?

Může to být dětský domov, rodina pěstounů na přechodnou dobu, azylové zařízení (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc), původní rodina (rodiče, prarodiče, jiní příbuzní), porodnice (u miminek).

Byl jsi někdy přes noc bez rodičů (třeba v nemocnici, na dětském táboře, škole v přírodě atd.). Jak ses cítil? Stýskalo se ti?

Když je člověk v neznámém prostředí, často má zvláštní pocity, někdy nemůže dokonce i usnout. Děti, které přicházejí do dětského domova, zpravidla bývají zmatené celou situací a nevědí, jak dlouho budou žít v neznámém prostředí.

Byl ses někdy podívat v nějakém dětském domově? Víš, jak takový domov vypadá?

Dětský domov si můžeš představit jako mateřskou školku, která však nikdy nekončí. Děti neví, kdy si pro ně jejich rodiče přijdou, nemohou jít po obědě domů, dokonce ani odpoledne.

Znáš povolání sociální pracovník? Co myslíš, že je jeho úkolem?

Sociální pracovníci pomáhají, kde je třeba. Úkolem sociálních pracovníků sociálně – právní ochrany dětí je chránit děti, kterým je ubližováno, mají starosti, nedaří se jim v jejich rodinách dobře.

Co myslíš, jakým způsobem se o těchto dětech sociální pracovníci dozvídají?

Je to od policie, školy, sousedů, lékařů. Pokud se nějakému dítěti děje něco špatného, je důležité nenechat si to pro sebe. Každý z nás má povinnost na to upozornit.

HRA NA FORMULE

→ OLEJOVÁ SKVRNA
= 1 KOLO STOJÍŠ

→ TRHAČ KOL
= VRÁT SE NA NEJBLIŽŠÍ
SERVIS

→ SERVIS

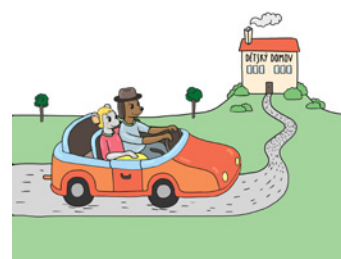
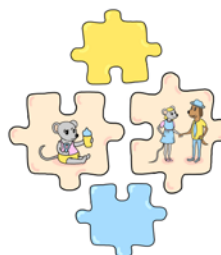
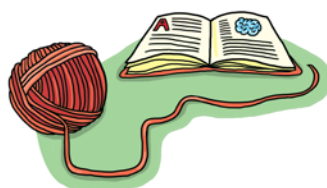
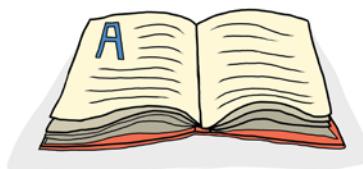
→ PUMPA
= 1 TAH NAVÍC

4. Zprostředkování náhradní rodinné péče

Úkol: Přiřaď text k obrázkům.

1. Někdo z rodiny má nápad
2. Získávání informací
3. Podání žádosti na městském úřadu
4. Návštěva sociálního pracovníka úřadu v bydlišti zájemců o NRP
5. Řízení o zařazení do evidence
6. Příprava pro budoucí náhradní rodiče, včetně přípravy dětí
7. Společné rozhodnutí
– lektora, rodičů, dětí – ANO, NE
8. Rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence NRP
– ANO, NE
9. Párování – odborníci na NRP hledají dítěti umístěném v ústavu, u pěstounů na přechodnou dobu, v biologické rodině náhradní rodinu
10. Návštěvy dítěte (v ústavu, u pěstounů na přechodnou dobu)
11. Rozhodnutí soudu
12. Dítě v nové rodině
13. Doprovázení a vzdělávání náhradních rodičů

Úkol: Zakroužkuj obrázek, kde se ve zprostředkování NRP nachází tvá rodina.

Od podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče až po příchod dítěte do nové rodiny většinou uplyne hodně času. Někdy se může čekání na příchod dítěte do nové rodiny zdát příliš dlouhé. Někdy dokonce toto čekání může u dětí budoucích náhradních rodičů vyvolat nepříjemné pocity. Možná tě zajímá, proč to tak dlouho trvá. Děti, které přicházejí do NRP, už většinou zažily nepříjemné věci, a tak si stát (rozuměj pracovníci, kteří mají na starost sociálně-právní ochranu dětí) chce být jistý, že přijdou do rodin, které na to budou připravené. Nechce, aby se děti vrace-ly zpět z náhradních rodin do ústavního zařízení či k pěstounům na přechodnou dobu. Budoucí náhradní rodiny musí projít takzvaným odborným posuzováním. Na konci přípravy udělají tvoji rodiče s lektorem takzvané společné rozhodnutí, zda se náhradní rodinou stanou, či nikoli. I názor dětí v rodině zájemců o NRP je důležitý, proto se na něj všichni ptají – rodiče i odborníci.

I když se tvoji rodiče spolu s odborníky rozhodnou, že se náhradní rodinou nestanete, je to v pořádku. Tvoje rodina se mohla touto cestou dozvědět něco více o rodinách a dětech i o náhradní rodinné péči. Stále hodně lidí neví, co je osvojení nebo pěstounská péče. Ty už to ale teď víš! A to je moc dobře, protože to můžeš říct i ostatním lidem ve vašem okolí.

5. Dítě a rodina

Zkus odpovědět na následující otázky, odpovědi můžeš i zapsat:

Kdy je ti doma hezky?

.....

.....

Co rád/a děláš s rodiči?

.....

.....

Těšíš se domů, když se vracíš třeba od babičky, z dětského tábora?

.....

.....

Rodiny dávají dětem pocit bezpečí a jistoty, pocit domova. Rodiny mohou být velmi různorodé. Jsou úplné i neúplné rodiny, například kde žije jen jeden rodič s dítětem.

Existují příbuzenské rodiny, třeba babička s vnukem, rodiny, kde žijí spolu s dětmi dva muži či dvě ženy a rodiny vytvořené díky osvojení nebo pěstounské péči.

Úkol: Prosím, namaluj svou rodinu:

Zkus odpovědět na následující otázky, odpovědi můžeš i zapsat:

Máte ve vaší rodině nějaké tradice? Třeba jak slavíte tvoje narozeniny? Chodíš koledovat na Velikonoce? Mluví se u vás doma sprostě? Modlíte se před jídlem?

.....

.....

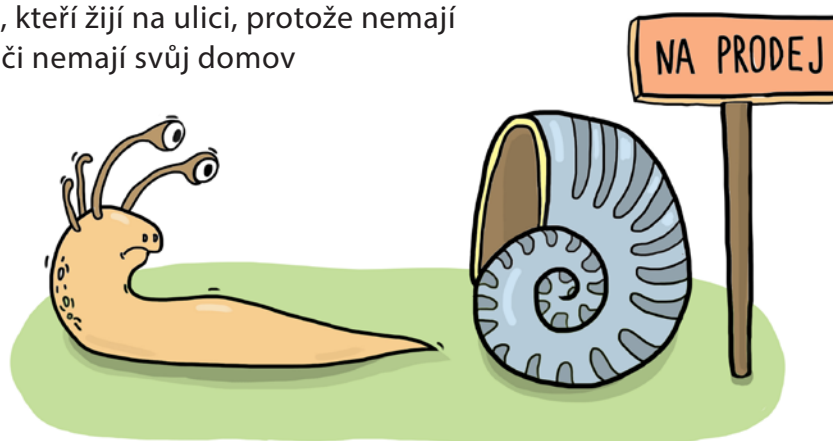
.....

Prostřednictvím svých rodičů si děti utvářejí představu o okolním světě a také se učí určitým zvykům, tradicím, určité kultuře. Rodina učí děti, jak mluvit, jak se oblékat, jak se chovat.

Víš, proč se některé rodiny nejsou schopny o svoje děti postarat?

Ty důvody mohou být:

- chudoba
 - to znamená nedostatek peněz, jídla, věcí...
- bezdomovectví
 - to jsou lidé, kteří žijí na ulici, protože nemají kde bydlet či nemají svůj domov

- ztráta zaměstnání
 - to znamená, když lidé přijdou o práci, která jim umožňuje vydělat peníze, za které si koupí jídlo či zaplatí vodu, elektřinu, platbu za bydlení...
- nemoc
 - neměj na mysli chřipku či angínu, ale nemoc, která člověka ohrožuje na životě či odebere schopnosti postarat se o sebe a své blízké
- duševní onemocnění
 - někdy je tělo člověka na první pohled zdravé, ale v jeho hlavě se odehrávají různé změny, které vedou k tomu, že se může cítit moc smutný a někdy se mu dokonce nechce žít nebo slyší ve své hlavě různé hlasy a vidí různé věci, které ve skutečnosti nejsou
- drogy, alkohol
 - to je užívání škodlivých látek, kterým se říká drogy. Mezi ně patří i alkohol (např. víno či pivo, když se pijí hodně a často). Tělo si na drogy velmi rychle zvykne a pak jich chce stále více a více, a když je nemá, je člověku velmi špatně. Aby mu špatně nebylo, tak je ochotný

podniknout všechno, aby drogy dostal. Postupně za ně utratí všechny peníze, ale zároveň je mu tak špatně, že už nemůže chodit do práce, a tak nové peníze nemá. Nejdříve zkouší peníze získat prodejem svých věcí, později třeba i svého bytu či domu. Na drogy si pak může vydělávat i tím, že nějaké peníze třeba ukradne a pak nastane další bod:

- trestná činnost
 - krádeže, loupeže a jiné věci, za které může přijít trest v podobě vězení

- rodič, který žije s dítětem sám
 - například maminka s dítětem či více dětmi, která je na všechno sama a které chybí pomoc babiček, dědečků (už třeba nežijí nebo mají sami spoustu starostí a nejsou schopni pomáhat ostatním)
- nikdo mámy a táty nenaučil stát se rodičem
 - například děti, které samy vyrostly v dětském domově nebo v rodinách, kde rodiče svým dětem ubližovali a neměli je rádi
- kombinace více předchozích bodů dohromady

Je běžné, že všechny rodiny – biologické, příbuzenské, pěstounské i osvojitelské – mají někdy problémy nebo potíže. Když to nějakou rodinu potká, je důležité, aby těmto rodinám někdo pomohl – stát, lidé v jejich okolí, neziskové organizace. Všichni musí spolupracovat při poskytování podpory dětem a jejich rodinám.

Pomohl jsi ty nebo tvoje rodina někomu jinému (třeba svému kamarádovi, spolužákovi, sousedům) v nelehké situaci? Pokud ano, kdy a s čím to bylo?

Pro dítě, které k vám přijde, je jeho rodina stále důležitá, stejně jako tvoje pro tebe.

6. Ztráty v životě

Ztráty jsou součástí života každého člověka, tedy i dítěte. Někdy může jít o ztrátu věcí, ztrátu blízkých lidí, ztrátu zdraví, ztrátu sebeúcty (víry v sebe sama). Například když dostaneš ve škole pětku, tak se většinou necítíš moc dobře, je to tak? Nebo když ztratíš svou oblíbenou věc, třeba kopací míč či mikinu, kterou jsi dostal k narozeninám. Nebo když ti umře tvé zvíře, třeba křeček nebo pesek. Ztráta lidí nemusí hned znamenat, že ten člověk zemřel, ale mnohem častější je, že dítě svého člověka (rodiče, kamaráda, oblíbeného učitele atd.) nemůže vidět, být s ním v kontaktu a neví, jestli ho v budoucnosti ještě někdy uvidí.

Je důležité mít někoho blízkého, kdo nám pomůže se se ztrátami vyrovnat, s kým si o těch věcech můžeme popovídat. Je důležité vědět, co nám při prožívání ztrát pomáhá. Někdo si třeba jde zaběhat, někdo nakreslí obrázek, někdo si popláče a pomazlí se s rodiči.

Děti, které přicházejí do náhradních rodin, zažívají většinou více ztrát než ostatní děti v jejich věku. Mohou ze dne na den ztratit rodiče, sourozence, kamarády, spolužáky, pokojíček, oblíbené hračky, školu, sousedy. Může se jim po všech těchto lidech a věcech stýskat. Často se nestihly se „svými“ lidmi či věcmi rozloučit. Většinou ani neměly blízkou osobu, která by jim pomohla se se ztrátami vyrovnat. Neměly komu to říct, u koho se vyplakat. Nejsou tedy se svými ztrátami vyrovnané.

Co myslíš, jak mohou děti, které přicházejí do osvojení nebo do pěstounské péče reagovat na ztráty?

Mohou reagovat rozbíjením věcí, ubližováním sobě, ale i svému okolí, třeba i tvým rodičům, tobě, jiným dětem. Mohou sprostě nadávat, bít se, kopat. Někdy mohou hodně plakat. Některé moc nemluví.

Jedním z úkolů náhradní rodiny je pomoci dětem se s těmito ztrátami vyrovnat. Může to být obtížné. Někdy pomůže si o tom s dětmi popovídat, jindy je třeba vyhledat odbornou pomoc, někdy je dobré nechat děti v klidu o samotě. Je třeba, aby děti, které již v rodině žijí, upozornily na toto chování své rodiče, aby jim mohli pomoci.

Myslíš, že tě čekají taky nějaké ztráty, když se stanete náhradní rodinou?

Vlastní děti v náhradních rodinách zažívají ztráty, které děti z jiných rodin neznají. Například mohou zažít odchod náhradního dítěte z rodiny, pokud jsou jejich rodiče pěstouni. Je to pro náhradní rodinu velmi smutné, ale dítě se vrací ke své vlastní rodině, a to je vlastně dobrá zpráva, ne?

7. Tajemství

Zkus odpovědět na následující otázky, odpovědi můžeš i zapsat:

Už jsi někdy v rámci hry hledal poklad? Byl ten poklad volně přístupný nebo byl schovaný? Věděl jsi dopředu, co v něm je?

Poklad se většinou zakope či schová na tajné místo a jeho obsahem je tajemství.

.....
.....

Opět zkus odpovědět na následující otázky, odpovědi můžeš i zapsat:

- **Máš nějaké tajemství, které nechceš, aby věděli ostatní?**

.....

- **Svěřil tobě někdy někdo nějaké tajemství? Řekl jsi ho někomu dalšímu nebo ne?**

.....

- **Stalo se ti někdy, že jsi někomu svěřil své tajemství a on ho pak prozradil někomu jinému? Pokud ano, jak ses cítil?**

.....

Děti, které přicházejí do náhradní rodiny, si do nové rodiny přinášejí svá tajemství.

Úkol: Prosím, vyplň následující dotazník. Pak si o tom popovídej s rodiči nebo lektorem.

- 1. Soused se tě zeptá, odkud je dítě nebo dívka či chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny. Co uděláš?**

- a) Řeknu mu pravdu.
- b) Řeknu, že nevím (i když to vím).
- c) Řeknu, že mu to nesmím povědět.

- 2. Učitel ve škole se tě zeptá, proč s tebou jde dítě nebo dívka či chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, domů. Co uděláš?**

- a) Řeknu, že vlastní rodiče se o dítě, dívku nebo chlapce nemohou starat.
- b) Řeknu, že moje maminka/můj tatínek má dítě, dívku nebo chlapce v pěstounské péči.
- c) Povím mu, jak to s dítětem, dívkou nebo chlapcem bylo.
- d) Řeknu, že mu to nesmím povědět.

- 3. Dívka, která byla umístěna do pěstounské péče tvé rodiny, ti poví, že ji její bratr „pořád bije“. Komu o tom řekneš?**
- a) Svému nejlepšímu kamarádovi/své nejlepší kamarádce.
 - b) Svému učiteli.
 - c) Svému rodiči/svým rodičům.
 - d) Sociálnímu pracovníkovi, který chodí k vám do rodiny.
- 4. Dítě, dívka nebo chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, si s tebou chce popovídat. Řekne ti, že má tajemství, které ale nesmíš nikomu prozradit. Co uděláš před tím, než ti ono tajemství poví?**
- a) Řeknu, že to nikomu neprozradím.
 - b) Řeknu, že neumím udržet tajemství a že o něm možná povím svým kamarádům.
 - c) Řeknu, že to tajemství nechci znát.
 - d) Řeknu, že si nesmím tajemství nechat pro sebe a že o něm možná budu muset povědět mamince nebo tatínkovi.
- 5. Dítě, dívka nebo chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, ti řekne, že chce tvým rodičům něco povědět, ale bojí se. Co uděláš?**
- a) Řeknu, že bych se taky bál (bála).
 - b) Řeknu, aby rodičům nic nepovídal (nepovídala).
 - c) Nabídnou mu (jí), že mu (jí) pomůžu a půjdu za rodiči s ním (ní).
 - d) Nabídnou mu (jí), že rodičům povím, že s nimi chce mluvit.
- 6. Dítě, dívka nebo chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, tě poraní. Co uděláš?**
- a) Nikomu o tom neřeknu.
 - b) Řeknu o tom svému rodiči (svým rodičům).
 - c) Řeknu o tom svému učiteli.
 - d) Řeknu o tom své sestře nebo bratrovi.
- 7. Jedna z tvých kamarádek (jeden z tvých kamarádů) se tě zeptá, proč dítě, dívka nebo chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, nežijí se svou vlastní rodinou a jak dlouho u vás zůstanou. Co uděláš?**
- a) Řeknu jí (mu) všechno, co vím.
 - b) Neřeknu jí (mu) vůbec nic.
 - c) Řeknu jí (mu) „jakože“ příběh, který jsme si s rodiči pro tyto účely vymysleli.
 - d) Přestanu se s ní (ním) kamarádit.

8. Které z následujících věcí si můžeš nechat pro sebe a nemusíš o nich říkat rodičům? (můžeš zakroužkovat více odpovědí)

- a) Dítě, dívka nebo chlapec, kteří byli umístěni do pěstounské péče tvé rodiny, milují bramborové lupínky.
- b) Dítě, dívka nebo chlapec prohlásí, že u vás chtějí zůstat.
- c) Dítě, dívka nebo chlapec ti řeknou, že se jim líbí někdo ze třídy.
- d) Dítě, dívka nebo chlapec si na mobilu pouštěli mládeži nepřístupné filmy.
- e) Dítě, dívka nebo chlapec fandí týmu Manchester United.
- f) Dítěti, dívce nebo chlapci se stýská po jejich mamince.
- g) Dítě, dívka nebo chlapec si ve svém pokoji schovávají jídlo.
- h) Jména kamarádů dítěte, dívky nebo chlapce.

Existují různé druhy tajemství. U některých je naprosto v pořádku, že se rodičům neřeknou, některá „tajemství“ se ale rodičům říct musí.

Každé dítě a každá rodina může jako „tajemství“ vnímat jiné věci. Děti by měly mít někoho, s kým se mohou o tajemství poradit.

Jestliže se dětem, které v rodině žijí, dítě přijaté do NRP svěří, že mu někdo ubližoval nebo s ním dělal věci, které mu byly nepříjemné, je nutné to okamžitě říct rodičům. Takové věci se rodiče musí dozvědět!

Pokud by dítě, které do rodiny přijde, dělalo nepříjemné věci dětem, které už tam žijí, opět se o tom musí rodiče dozvědět!

Porobnosti o tom, proč se dítě dostalo do vaší rodiny, co všechno se mu stalo, by měly zůstat jen ve vaší rodině!

Bude dobré, aby ses v budoucnu bavil se svými rodiči o tom, která „tajemství“ zůstávají v rodině a která se mohou sdílet s ostatními. Někdy je těžké se v tom vyznat. Například to, že dítě rádo jezdí na koni, se může říct komukoli, ale to, že mamka dítěte je alkoholička, je „tajemství“, které by mělo zůstat v rodině.

Pokud jsou tvoji rodiče pěstouni na přechodnou dobu a přijde k vám do rodiny malé dítě, není možné ho fotit, i když je tak roztomilý, a ukazovat ve škole spolužákům. Porušovalo by se tím opět tajemství tohoto dítěte.

Úkol: Škrtni ty věty, o kterých si myslíš, že nemusí být tajemstvím a mohou o nich vědět i lidé žijící mimo vaši rodinu. Poté si o tom popovídej se svými rodiči nebo lektorem.

8. Pravidla

Zkus odpovědět (třeba i písemně) na následující otázky:

Spal jsi někdy mimo svůj domov?

.....

Jak dlouho a kde jsi byl?

.....

Jaké jsi měl pocity? Stýskalo se ti po rodičích? Těšil ses domů?

.....

.....

Překvapilo tě něco v cizím prostředí? Bylo něco „jinak“ než u vás doma – vůně, zvyky rodiny, velikost bytu, uspořádání místností?

.....

.....

Máte doma nějaká pravidla? Jaká?

.....

.....

Jsou nějaká pravidla, o nichž už se vůbec nemluví, ale všichni je dodržují? Třeba, že se nechodí v domě v botách nebo že se s botami nechodí spát, že se špinavé prádlo hází na určené místo? Nebo nějaká jiná, napiš je:

.....

.....

Úkol: Jestli ještě tuto zkušenost nemáš, ale cítíš se na to, zkus si se souhlasem rodičů domluvit přespání někde mimo svou rodinu. Poté odpověz na předchozí otázky a napiš si je do příručky.

Každá rodina má své zvyky, pravidla. Bez pravidel by se těžko žilo více lidem pohromadě. Pravidla jsou běžnou součástí života. Mohou existovat pravidla psaná a pravidla nepsaná. Některá pravidla jsou dodržována důsledně, některá méně důsledně. Některá pravidla jedné rodiny se mohou zdát divná nebo nepochopitelná rodině jiné, přesto je to tak v pořádku (třeba někde v rodině je zvykem mít vzorný pořádek, jinde nevádí, že na zemi leží hromada oblečení, někde v rodině se smí chodit s kartáčkem na zuby po bytě, jinde v rodině se smí být jen v koupelně u umyvadla).

V novém prostředí jsou lidé často nesví, zmatení a potřebují pomoc, aby se zorientovali. Cítí se stejně jako ty, když jsi poprvé spal u svého kamaráda nebo spolužáka. Stejně pocity mohou mít děti po příchodu do náhradních rodin.

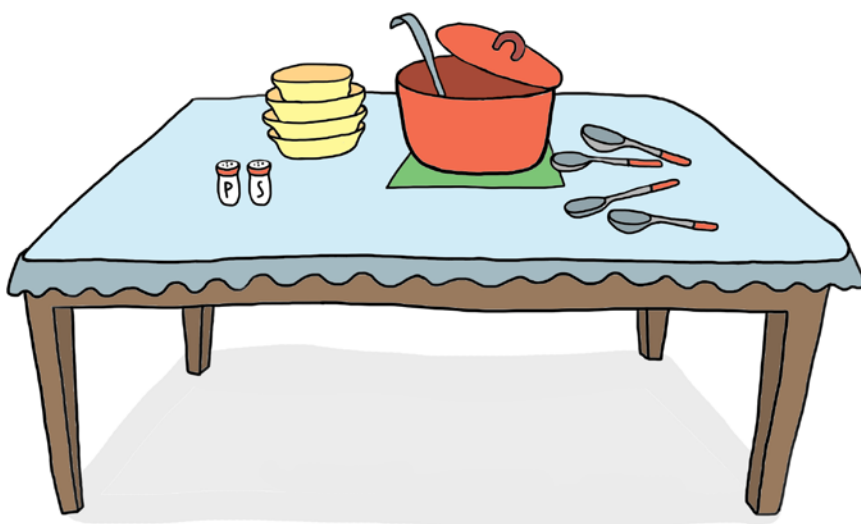
Úkol: Zaškrtni ta pravidla, která platí u vás doma:

- ve všední den se chodí spát po večerníčku/poté, kdy řeknou rodiče
- před spaním se čte knížka
- po bytě se nechodí v botách
- na gauči se neskáče
- doma se nemluví sprostě
- před spaním se čistí zuby
- na zahradu či na sport se nosí oblečení k tomu určené
- po záchodě se myjí ruce
- když se odchází z místnosti, zhasne se
- lhát se nesmí
- ráno se musí dopít čaj
- rodina jí společně u stolu

Po příchodu dítěte k vám do rodiny se možná budou muset některá pravidla změnit či upravit, například bude méně času na pravidelnou večerní pohádku. Když miminko spí, bude potřeba být potichu. Změní se počet židlí u stolu, změní se tvé místo v autě. Odstraní se nějaké nebezpečné předměty. Některá pravidla, která se budou muset změnit, se mohou týkat bezpečí.

Pamatuj, že ty můžeš být jedním z těch, kteří pomohou pochopit dítěti pravidla vaší rodiny.

Úkol: Domaluj do obrázku vaši rodinu, jak sedíte u stolu. Potom domaluj ke stolu židli, na níž by mohlo sedět dítě v NRP.

Úkol: Co myslíš, které nebezpečné předměty se budou muset před příchodem dítěte do NRP z vaší domácnosti odstranit?

.....

.....

.....

9. Dělení se

Jednou z největších změn, která tě čeká, je, že se budeš muset s příchozím dítětem dělit o čas a pozornost rodičů.

Zkus odpovědět (třeba i písemně) na následující otázky:

- **Jak teď trávíš čas se svými rodiči?**

.....

- **Jak často jste spolu a co děláte společně (s mámou, s tátou, s oběma)?**

.....

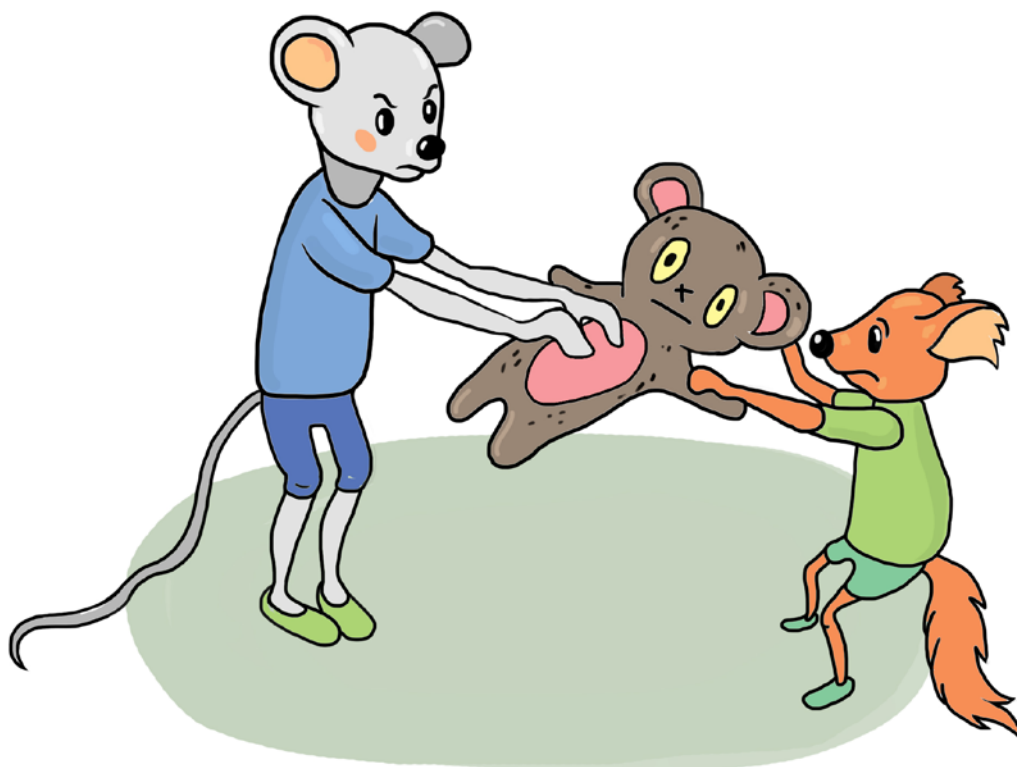
- **Co se na tom změní, až přijde nové dítě?**

.....

- **Co myslíš, jak se budeš cítit, až takováto změna nastane?**

.....

Dělení se může být těžké a složité. Dělení se o věci ti ale může pomoci navázat vztah s nově příchozím dítětem. Dělením můžeš také zažít hezké společné chvíle. Když se podělíš s někým o míč, můžete si spolu zakopat.

Úkol: Na následujících dvou stránkách máš prostor napsat nebo namalovat všechny nápady, které se týkají dělení se.

Na tuto stránku máš možnost napsat nebo namalovat, o jaké věci se nemáš problém dělit. Připiš, o jaké věci by ti naopak vadilo se dělit. Je to míč? Čokoláda? Pokoj? Mobil? Tablet?

Dále můžeš napsat, zda má dělení také nějaké výhody. Má dělení nějaká rizika? Co třeba ztracení věcí, jejich zničení? Napiš sem všechno, co tě napadá.

Na tuto stránku napiš nebo namaluj, o jaké lidi a za jakých situací by ti nevadilo se dělit.

Za to napiš, o koho a kdy by ses dělit nechtěl. O mámu? Tátu? Nejlepšího kamaráda?

Úkol: Pokud dětem někdo věci ztratí nebo zničí, je v pořádku, že se mohou zlobit nebo jim to může být líto. Společně s rodiči zapřemýšlejte, jestli tato situace může nastat u vás v rodině po příchodu dítěte do NRP. Pokud ano, společně vymyslete, jak těmto situacím předcházet.

Přijít o část pozornosti a času rodičů může být těžké. Neznamená to, že by rodičům na tobě nezáleželo. Je dobré se s rodiči domluvit na čase, který budou trávit jenom s tebou.

Úkol: Namaluj činnost, kterou děláš rád se svými rodiči (s mamkou, s tatškou či s oběma) a o kterou bys nechtěl příchodem dítěte do NRP přijít:

10. Odlišnost

Každý člověk je jiný. Neexistují dva úplně stejní lidé. Ani dvojčata nejsou úplně stejná. A přece některé odlišnosti vzbuzují u ostatních lidí více pozornosti. Některé odlišnosti jsou vidět na první pohled – třeba odstáté uši, rezavé vlasy, barva kůže. Některé vidět nejsou – například různá onemocnění – cukrovka, jedna ledvina atd.

Zkus odpovědět (třeba i písemně) na následující otázky:

- **Cítil ses někdy odlišně ve skupině dětí? Třeba jako jediný jsi měl ve třídě brýle, či naopak jsi něco neměl a ostatní to měli, například značkové oblečení, mobil, tablet?**

.....
.....

- **Jak ses cítil?**

.....
.....

- **Kdo a co ti pomohlo se cítit lépe?**

.....
.....

- **Znáš nějaké dítě s odlišnou barvou pleti?**

.....

- **Kdo to je a jak se k němu chová jeho okolí?**

.....

Děti, které přicházejí do NRP, se mohou cítit odlišně už jenom tím, že nežijí ve vlastní rodině. Může se stát, že se jim některé děti nebo dospělí budou dokonce posmívat nebo se k nim budou chovat ošklivě a přehlíživě. Když by ses s takovým chováním setkal, jak by ses zachoval?

Rodina dítěte může dítěti v NRP pomoci, aby se cítilo přijímáno takové, jaké je. Co myslíš, jakým způsobem se toho dá docílit?

Jsou různé způsoby, je dobré upozornit na nevhodné chování okolí dospělého, ke kterému máš důvěru (rodiče, učitele, sociálního pracovníka atd.) a taky být příkladem pro ostatní a nechovat se k dítěti přezíravě, brát ho takové, jaké je. Vždyť přece nezáleží na tom, jak kdo vypadá, jakou má barvu pleti, odkud pochází či jaké má oblečení, ale jak se chová a jaký je člověk. Je důležité se o těchto věcech bavit s dospělými i s dětmi.

Úkol: Vyber si spolu s rodiči nějaký film, který se týká náhradní rodinné péče, společně se na něj podívejte a pak si o něm popovídejte.

11. Týmová práce

Odpověz, prosím, na následující otázky, odpovědi můžeš i zapsat:

- **Kdo všechno tvoří tvoji rodinu?**

.....

.....

- **S kým vším tví rodiče spolupracují při péči o tebe, při tvé výchově?**

.....

.....

Vaše rodina uvažuje o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Tvůj názor je důležitý a zajímá nás i tvé rodiče. Bude třeba udělat společné rodinné rozhodnutí (jste rodinný tým), zda se stanete náhradní rodinou, či nikoli. Pokud by s tím někdo z vašeho rodinného týmu nesouhlasil, nebylo by v pořádku stát se náhradní rodinou.

Rodiče se při péči o tebe střídají i s jinými lidmi. Ve škole tě učí paní učitelka, o tvé zdraví se stará tvůj pan doktor. Někdy, když rodiče potřebují odejít, tě hlídá teta, babička nebo někdo jiný. Pan trenér se stará, aby ses naučil dobře kopat do míče, hrát tenis či udělat hvězdu...

A zrovna tak je to při péči o děti v náhradní rodinné péči.

Pokud se stanete náhradní rodinou, budou rodiče spolupracovat s celou řadou lidí – se sociální pracovnící městského úřadu, klíčovým pracovníkem doprovázející organizace, soudem, školou, psychologem, lékařem. Nemusí všichni umět všechno, je fajn, když se můžeme s někým poradit nebo nám někdo pomůže.

Úkol: S čím pomáháš doma tvým rodičům? Máš na starost nějaké domácí práce? Prosím, vyjmenuj je, napiš nebo nakresli.

*Stejně jako tvoji rodiče budou obklopeni lidmi, kteří jim budou pomáhat s péčí o dítě v NRP, může se stát, že i ty se budeš potřebovat poradit. Pokud se v budoucnu stanete pěstounskou rodinou, neboj se svěřit klíčové pracovníci vaší rodiny, která vás jednou za dva měsíce bude navštěvovat, a určitě také nezapomínej na své rodiče. **Pamatuj si, že na to nejsi sám!***

12. Má to cenu!

Příběh I – Dítě, které je v pěstounské péči

Ahoj,

jmenuju se Honza Dvořák a je mi 8 let. Moje mamka Jana byla nemocná, brala drogy. Jednoho dne už toho na ni bylo moc a nechala mě u paní sousedky. To mi byly asi dva roky. Tak jsem se dostal do kojeneckého ústavu. Moc si toho z té doby nepamatuju. O tátovi nic nevím. Ale asi někde nějakého mám. Když mi byly 4 roky, přijeli si pro mě má druhá mamka, která se jmenuje Anička s tátou Jirkou Veselých. Žiju u nich v pěstounské péči. Mám taky ségru Jarku, ta už je velká, je jí 15 let. Ta se mamce Aničce narodila. A taky doma máme morče Jardu Veselku, tomu jsou 3 měsíce a je děsně srandovný, když má dobrou náladu, tak hvízdá. Jednou za čas za mnou jezdí naše Klíčenka (rozuměj paní z doprovázející organizace). Taky občas jezdíme s druhou mamkou a tatínkou na pobyty, kde jsou i jiné náhradní rodiny. Je to prima. Občas se na mě přijde podívat sociální pracovnice z městského úřadu paní Hajná. Ta mi nosí bonbóny a ptá se mě, jak se mi vede. Moje první mamka někdy píše e-maily a taky občas přijede na návštěvu. Říká, že jí ještě není dobře. Naposled mi přivezla krásný auto. Je to fajn mít víc rodičů, aspoň vím, že nejsem na světě sám.

Příběh II – Dítě, které je osvojené

Jmenuji se Karel, Karel Novák. Když jsem se narodil, jmenoval jsem se Tomáš. Je mi deset a půl let. Jsem adoptovaný. Moje biologická máma mě dala do dětského domova a adoptovali mě Eva a Jan Novákovi, když mi bylo půl roku. Odjakživa mi moje máma i táta říkali, že jsem adoptovaný. Jednou mě dokonce odvezli do děčáku a ukazovali mi pokoj, ve kterém jsem byl. To si nepamatuji, ale znám to jen z vyprávění. Máma a táta mi říkali, že jsem byl moc sladký mimino, akorát že jsem byl plešatý. Taky jsem moc nemluvil, jenom jsem ukazoval, co chci, a vydával různé zvuky. A byl jsem vždy usměvavý a veselý a nebál jsem se lidí a na každého jsem se usmíval.

Měl jsem hezké dětství. Mám spoustu kamarádů a příbuzných, babičku na Slovensku, strejdu a také spoustu příbuzných dětí. Mám tetu v Anglii, babičku Betty a dědu Boba a Pepu, kteří už ale odešli k pánu Bohu.

Když mi bylo osm, máma mi přes facebook vypátrala moji biologickou sestru. Jmenuje se Radka. A když jsem ji viděl na fotce, měl jsem obrovskou radost, že mám biologickou sestru. A také jsem se trochu bál, jestli mě bude chtít vidět. Jednoho dne jí máma s tátou o mně napsali a pozvali ji k nám. Ona se taky bála, ale přišla hned druhý den po ránu. Je starší o 11 let a jsme si strašně podobní. A pak jsem zjistil, že mám babičku a dědečka, kteří bydlí dost blízko od nás. Radka jim zavolala, tak jsem ihned mluvil i s nimi. Za měsíc jsem k nim jel na první návštěvu. Mají super slepice. Jo a mám super sestřenici Mácu a Mínu a tetu Helenku. Přinesli mi spoustu plyšáků, ale já už jsem velký. Taky babička a dědeček byli už u nás a bylo to super.

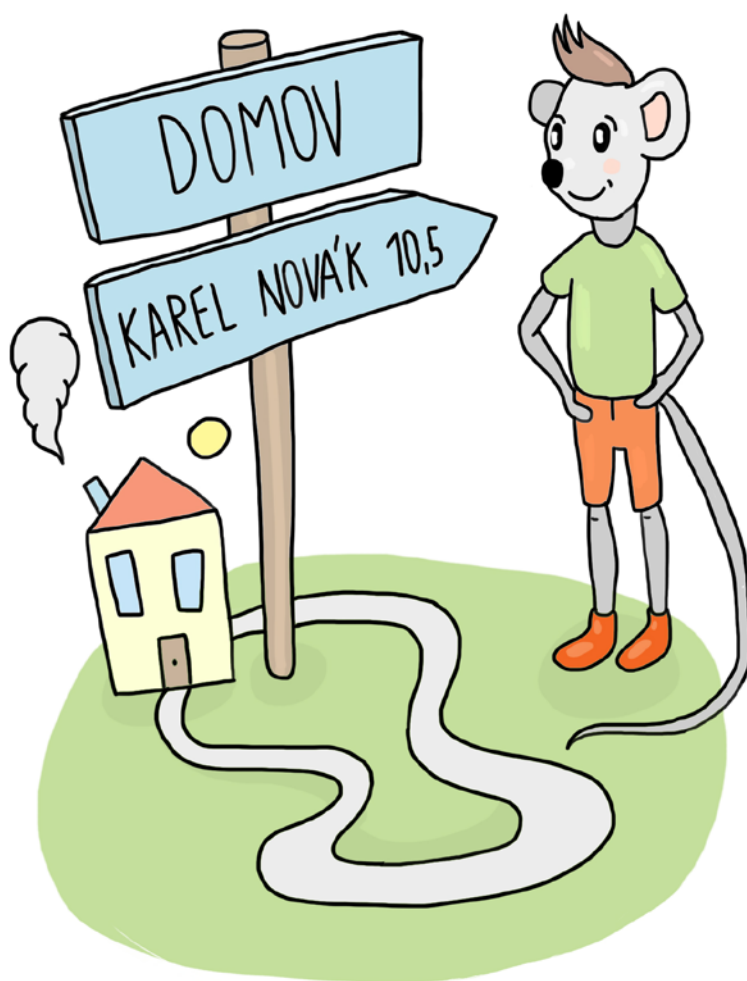
Se ségrou se vídám celkem často, ona studuje vysokou školu u nás ve městě a také si voláme a esemeskujeme.

Mluvil jsem se ségrou o biologický mámě. Ta ji také opustila, když byla mimino, a ona vyrostla u babičky a u dědy. Máma se jednou objevila, když bylo Radce deset let, byla s ní týden, a pak zase odešla. Chtěl bych ji vidět. Zeptal bych se jí, kdo je můj táta. Vím, jak moje bio máma vypadá, viděl jsem ji na fotkách. Je úplně bílá.

Adoptivní máma říká, že můj bio táta byl možná černoš, protože já a Radka jsme oba tmavší.

A také mám možná tři sourozence, dvě ségry a jednoho brášku, ten je ode mě starší o dva roky, jmenuje se Kryštof. Domluvili jsme se s Radkou, že po něm budeme pátrat, až mu bude 16 let. Moje máma a táta nám pomohou.

A to je můj příběh.

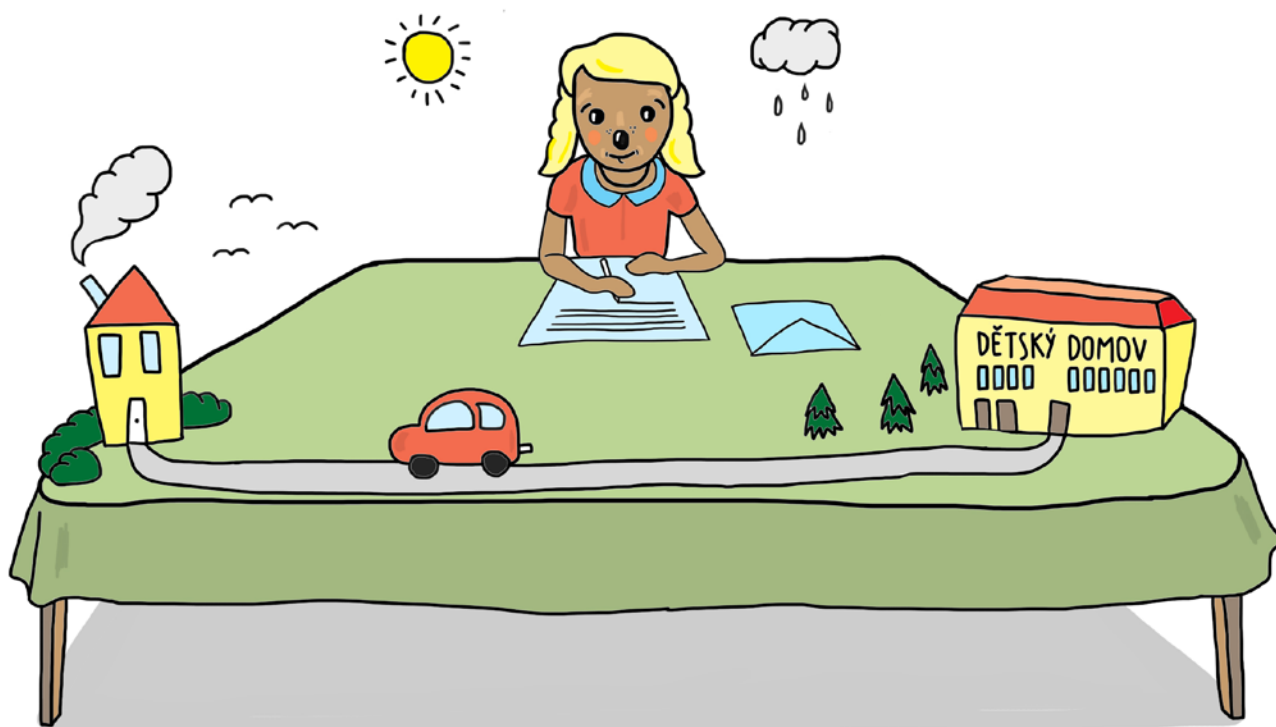

Příběh III – Dítě, které vyrůstalo s dětmi v NRP

Ahoj,

chci vám povědět příběh. Bylo mi 5 let, když si moji rodiče vzali z dětského domova 2 kluky. Oba si u nás rychle zvykli a mým rodičům hned říkali táto a mámo. Vzpomínám si, že jsme si společně hráli, a myslím, že se jim u nás líbilo. Byla to sice velká změna pro nás všechny. Najednou jsem neměla jednoho, ale tři bratry, ale po čase to bylo, jako kdyby u nás byli odjakživa. Byli to bráchové. Martinovi bylo 6 let a Davidovi rok. Byla jsem malá, takže si už toho tolik nepamatuji. Vím ale, že mi vůbec nepřišlo zvláštní, že u nás najednou bydlí dvě nové děti. Já a můj brácha jsme byli rádi, že máme nové sourozence, se kterými si můžeme hrát, bavit se a prožívat různá dobrodružství. A že jsme jich dost zažili. Prožili jsme všichni spolu moc pěkné dětství, na které ráda vzpomínám.

Když Martin přišel do puberty, začal ale doma krást. Nejdříve jenom sladkosti, pak pár drobných peněz, co tam našel. Ale časem se to zhoršovalo, kradl peníze a věci rodičům, a pak i nám dětem. Doma jsme si museli cenné věci schovávat, abychom o ně nepřišli. Často se s rodiči hádal a párkrát potom utekl i z domu. Byly to těžké časy, a to především pro rodiče, kteří se kvůli němu trápili, a máma hodně brečela. V těchto dobách jsem si přála, aby si rodiče žádné děti nevzali a nemuseli se trápit. Ale teď vím, že za to všechno úplně nemohl. Mohli za to jeho rodiče, kteří se o něj dobře nestarali a nedali mu potřebnou lásku a vzor – asi to taky neuměli. Martin to nedělal proto, že by nám chtěl ublížovat, ale prostě si nemohl pomoci. Když něco chtěl, musel to mít, a nemyslel na následky. V 18 letech od nás Martin odešel a přestěhoval se pryč. Občas nám zavolá nebo napíše na facebooku. David se zatím vídal se svým pravým tátou, jezdil k němu na návštěvy a asi po roce se k němu odstěhoval. Občas mi oba chybí, a i když už s námi nebydlí, pořád je považuji za své sourozence. Nikdy bych nelitovala toho, že si je rodiče z dětského domova vzali. Doufám, že tento vzkaz vám pomůže porozumět vašim nevlastním sourozencům a taky je trochu pochopit.

Slovníček

PPPD – je to zkratka pěstounská péče na přechodnou dobu – více se dočteš v kapitole Formy náhradní rodinné péče

osvojitel – dospělý člověk, o kterém soud rozhodne, že mu svěří dítě do osvojení; většinou jsou to manželé, výjimečně i jeden člověk

pěstoun – dospělý člověk, který vychovává na základě rozhodnutí soudu dítě v pěstounské péči

OSPOD – zkratka – oddělení sociálně-právní ochrany dětí – je to úřad, kde pracují převážně sociální pracovníci, jejichž hlavním úkolem je chránit děti a pomáhat jim (a jejich rodinám), když to potřebují

doprovázející organizace – organizace, ve které pracují lidé, jejichž úkolem je pomáhat pěstounským rodinám, tzn. doprovázet je při výchově dítěte v pěstounské péči

klíčová pracovnice – pracovník doprovázející organizace, který pravidelně navštěvuje pěstouny a dítě, které v pěstounské rodině vyrůstá

sociální pracovník – člověk, jehož úkolem je pomáhat lidem a toto je jeho povolání

MěÚ – zkratka – městský úřad, kde se nachází oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde pracují sociální pracovníci

IPOD – zkratka – individuální plán ochrany dítěte – každé dítě, které vyrůstá v pěstounské péči, má svůj IPOD – plán, co je potřeba zařídit při péči o ně – jsou tam popsány úkoly, co, kdo a kdy má udělat. Na tomto plánu se domlouvají sociální pracovník městského úřadu, klíčový pracovník pěstounské rodiny, dítě vyrůstající v pěstounské rodině a jeho pěstouni

dávky pěstounské péče – za to, že se pěstouni starají o dítě, dostávají od státu pravidelnou finanční odměnu

soud – dům, kde pracují soudci, kteří rozhodují mimo jiné o tom, zda bude dítě svěřeno do náhradní rodiny, zda se děti vrátí do své biologické rodiny, zda bude dítě umístěno do dětského domova atd.

PŘÍPRAVA K PŘIJETÍ DÍTĚTE DO RODINY
DĚTSKÁ PŘÍRUČKA
PŘEDŠKOLNÍ VĚK A MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK (5–11 let)

Aktualizované vydání 2025

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Odbor rodinné politiky, ochrany dětí a sociálního začleňování
Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2
pro studijní účely.

Neprodejné